

MESTSKÉ
DIVADLO
ŽILINA

Mestské divadlo Žilina

TEXT A. BOLZICCO
FOTO ARCHÍV DIVADLA

História divadelného života v meste Žilina nemá obdviuhodné ani zaujímavé mítniky napriek tomu, že ochotnícke divadlo sa tu hralo už od sedemdesiatych rokov 19. storočia. Región Považia a Kysúc nemal v Žiline prirodzené urbanistické, priemyselné a kultúrne centrum, čím jeho význam a zmysel sa iba ťažko profiloval, čo malo za následok, že vznik relatívne dôstojného kultúrneho stánku vhodného ako zárodok perspektívnej divadelnej profesionálnej scény sa objavil až v roku 1941, keď vznikla rímskokatolícka ľudová škola a Katolícky kruh, ktorých súčasťou bola aj divadelná sála, ktorá mala slúžiť na mestské kultúrne podujatia. Živorenie a neprebudenosť divadelného života v meste Žilina trvala od päťdesiatych rokov minulého storočia a skončila sa de facto až v roku 2003 (zjavný rozmach a túžba po plnohodnotnej tvorbe sa však začína už v deväťdesiatych rokoch), keď sa pod prirodzenou autoritou mestského zastupiteľstva (1992) konečne podarilo ukončiť dlhotrvajúcu (od roku 1999), nákladnú (79 mil. Sk) a komplexnú rekonštrukciu historickej divadelnej scény (slávnostne otvorená 19. decembra 2003 predstavením hry W. Shakespeara *Sen noci svätôjanskej* v réžii B. Matuščina).

Vznikom tohto divadelného stánku boli konečne položené základné podmienky na vznik skutočne profesionálnej divadelnej scény, ktorú si mesto Žilina jednoznačne aslúžilo a bez ktorej prakticky profesionálne divadlo nemôže reálne existovať. Napriek skutočnosti, že 28. augusta 1950 vzniklo v Žiline profesionálne činoherné zájazdové divadlo – Krajské divadlo pracujúcich (1950 – 1956), ktoré sa presťahovalo z Považskej Bystrice, ako aj napriek skutočnosti, že v rokoch 1956 – 1966 divadlo nieslo názov Divadlo P. Jilemnického a po jeho zrušení v rokoch 1966 – 1969 v ňom pôsobil komorný súbor Divadla SNP Martin – scéna Žilina, skutočný – reálny – plnohodnotný vznik divadelného profesionálneho života v meste Žilina sa spája až s dňom ... „1. 1. 1992, keď mestské zastupiteľstvo v Žiline založilo najmladšie slovenské profesionálne divadlo (Mestské divadlo Žilina) financované výhradne z rozpočtu mesta (toto trvalo iba – až päť a pol sezóny), ktoré malo dve scény. Divadlo pre deti a mládež Maják sídliace v spoločenskom pavilóne Hliny VI, venujúce sa prevažne tvorbe pre deti a mládež, a Mestské divadlo pôsobiace v budove Mestského divadla, venujúce sa prevažne tvorbe pre dospelého diváka. Od roku 1996 sa divadlo Maják natrvalo presídlilo do

V súčasnosti na scéne MD Žilina majú diváci možnosť vidieť nasledujúce tituly:

Dvaja veronskí šľachtici (premiéra – september 2009; autor: William Shakespeare; preklad: Ľubomír Feldek; dramaturgia: Zuzana Palenčíková; réžia: Peter Gábor)

Britney goes to heaven (premiéra – 22. 5. 2009; autor: Petr Kolečko; dramaturgia: Petra Kapustová; preklad, úprava a réžia: Vladimír Kívader)

Žena z minulosti (premiéra – 6. 5. 2009; autor: Roland Schimmelpfennig; preklad: Peter Lomnický; dramaturgia: Zuzana Palenčíková; réžia: Eduard Kudláč)

Kazimír a Karolína (premiéra – 13. 2. 2009; autor: Ödön von Horváth; preklad: Ladislav Obuch; dramaturgia a úprava: Zuzana Dzurindová; réžia a úprava: Anna Petrželková)

Slovenská klasika za 120 minút (premiéra – 23. 1. 2009; autori: Martin Čičvák, Peter Lomnický; dramaturgia: Peter Lomnický; réžia: Martin Čičvák)

Gulliverove cesty (premiéra – 28. 11. 2008; autor: Jonathan Swift; preklad: Martin Ondriska; dramaturgia: Martin Ondriska; scéna, réžia a scénar: Tom Ciller)

Mobil (premiéra – 24. 10. 2008; autor: Sergi Belbel; preklad: Katarína Zubácka; dramaturgia: Zuzana Palenčíková; réžia: Eduard Kudláč)

Poprask na lagúne (premiéra – 17. 10. 2008; autor: Carlo Goldoni; preklad: Blahoslav Hečko; úprava a réžia: Marcel Škrkoň)

Kompletný Shakespeare zhltnutý za 120 minút (premiéra – 19. 6. 2008; autor: J. Winfield, A. Long, D. Singer; preklad: Ľubomír Feldek; dramaturgia: Peter Lomnický; réžia: Martin Čičvák)

Balada pre banditu (premiéra – 3. 4. 2008; autor libreta: Milan Uhde; hudba: Miloš Štedroň; preklad textov piesní: Vladimír Zetek; dramaturgia: Rastislav Ballek; preklad, úprava, réžia: Anton Šulík)

Medea (premiéra – 22. 2. 2008; autor: Euripides; dramaturgia: Peter Maška; réžia: Marcel Škrkoň)

Snehová kráľovná (premiéra – 30. 11. 2007; autor: Hans Christian Andersen; dramaturgia: Jozef Mokoš; réžia: Pavla Musilová)

Lakomec (premiéra – 2. 3. 2007; autor: Jean-Baptista Molière; preklad: Ján Poničan; dramaturgia: Rastislav Ballek; úprava a réžia: Marcel Škrkoň)

Cigáni idú do neba (premiéra – 13. 10. 2006; na motívy poviedok a filmového scenára: Maxima Gorkého, Emila Loteanua; preklad: Ján Štrasser, Magda Rúfusová; dramaturgia: Rastislav Ballek; réžia: Anton Šulík)

Maľované na skle (premiéra – 15. 10. 2004; autor: Ernest Bryll; preložila: Halina Ivaničková; dramaturgia: Rastislav Ballek; réžia: Anton Šulík)

priestorov Mestského divadla a vytvorilo jeden súbor.“ Táka je historická pravda, taká je realita.

Na riaditeľských postoch sa od roku 1991 vystriedali Ľuboš Mirdiak, Ján Bureš, Elena Dikošová, Martina Jesenská...

Na postoch umeleckého šéfa pôsobili od roku 1991 Ľuboš Mirdiak, Katarína Kováčiková, Miroslav Benka, Tomáš Rosický, Rastislav Ballek, Eduard Kudláč...

„IN EODEM PRATO BOS HERBAM QUAERIT, CANIS LEPOREM, CICONIA LACERTAM“ (na tej istej lúke býk hľadá trávu, pes zajaca, bocian jaštericu), event. konštrukcie a schémy

Autor divadelnej hry Roland Schimmelpfennig poskytol tvorcom dostatočne tvárny a voľný materiál, s ktorým najmä režisér Eduard Kudláč naložil s patričným vkusom, akceptovateľným názorom a najmä – estetickou zrelosťou.

Formálnymi postupmi sa priam brilantne vyhli (nie iba autor, ale aj režisér) prirodzenej neakceptácie samotnej absurdnej situácie – objavenia sa Romy v dome Franka a Kládie po dvadsiatich rokoch, čím prakticky hlavnú tému dostali tam, kde ju chceli dostať – nad dianie na scéne.

Banálna či skôr pre mnohých priam „otravná“ myšlienka o „zodpovednosti za svoje slová“ sa tak úžasne usadila do podvedomia, kde neustále dokazovala svoju opodstatnenosť. Dostala sa tým de facto až do mystickej podoby, osudovosti, fatalizmu...

Roland Schimmelpfennig bravúrne pracuje s nespočetným množstvom výrazových prostriedkov (od nespochybniteľnej a teda i plne akceptovateľnej reality až po absurdné

prepojenie jednotlivých časových línií), čím pozornosť diváka zaujme od prvého momentu, a prostredníctvom nepoľavujúceho tempa, ako aj neočakávanej zmeny obsahu a z toho vyplývajúceho celkového rytmu diela dokáže udržať pozornosť každého diváka, bez rozdielu.

Je jedno, či je intelektuál, alebo prostý človek, či je mladý, alebo starý, Schimmelpfennig vie, že jeho šialenému tempu, jeho zmenám rytmu, jeho neočakávaným, novým a neobvyklým témam počas tohto večera neodolá nikto. Ak sa k tomu pridá jeho priam až matematická konštrukcia zámerne neúplných výpovedí, čím dáva adekvátny priestor na doplnenie – vyplnenie – zaplnenie prázdneho priestoru samotným divákom, podľa jeho vlastnej úrovně a želania, už prakticky nič nestojí medzi ním a divákom, aby jeho – ako autora – prijal ktokoľvek.

A oprávnené. On ako autor na to má plné právo. Roland Schimmelpfennig ako autor pripomína priam kybernetika, ktorý s absolútnou racionálnosťou skonštruje prvotnú ideu a svojej konštrukcii neváha obetovať aj to najcennejšie, t. j. samotnú ideu diela. Ak ju ostatní neobjavia, ak ju nezaregistrujú alebo ak ju prečítajú inak, ako on chce, vôbec mu to nevadí. Oni si tam totiž nájdu to, čo uznajú za dôležité, čo považujú za významné... A on sa tíško, spoza svojich

Divadlo: Mestské divadlo Žilina; **názov:** ŽENA Z MINULOSTI (*Die Frau von früher*); **autor:** Roland Schimmelpfennig; **preklad:** Peter Lomnický; **dramaturgia:** Zuzana Palenčíková; **réžia:** Eduard Kudláč; **scéna a kostýmy:** Eva Rácová a. h.; **hudba:** Martin Burlas, Radiohead; **pohybová spolupráca:** Peter Mafo a. h.; **asistentka réžie:** Anna Hulanová
Osoby a obsadenie: Romy Vogtländerová – Jana Olhová a. h.; Frank – Boris Zachar; Kládia – Lucia Jašková a. h.; Andy – Ján Dobrík/Radovan Kianica/Norman Šaro; Tina – Iveta Pagáčová/Kristina Sihelská
Premiéra: 6. 5. 2009 (87. premiéra MD Žilina)

„MAGNA CUM LAUDE“
(S VEĽKOU POCHVALOU)
recenzia

ŽENA

Z MINULOSTI

(Die frau von früher)

textov, s privretými očami, prostredníctvom talentovanejších alebo menej talentovanejších realizátorov utvrdzuje vo svojej správnej ceste...

V každom prípade je jeho tvorba zaujímavá, originálna, inšpirujúca, motivačná a najmä – univerzálna.

Dramaturgia: Zuzana Palenčíková

Možno konštatovať, že z dramaturgického hľadiska bol výber inscenácie veľmi dobrý, priam skvelý. Súčasný autor Roland Schimmelpfennig je dostatočnou zárukou minimálne zaujímavého a možno až provokatívneho predstavenia, ktoré v princípe akceptuje súčasná divadelná scéna skoro v celej Európe.

režisér – Eduard Kudláč

Na malom priestore (v inscenačnom zmysle), s malým množstvom hercov, s minimálnym množstvom rekvizít, za výdatnej pomoci ruchovej, t. j. emocionálne výrazovej hudby, a v neposlednom rade i s náležitým a vkusným využitím svetelnej zložky predstavenia dokázal na scéne rozohrať relatívne jednoduchú, no pre R. Schimmelpfenniga takú typickú búrlivú ríavu, čo mňa osobne naplnilo takým príjemným pocitom vďačnosti a radosti, akú som na slovenskej divadelnej scéne už dlho nezažil. Pán režisér Kudláč s maximálnou striedmosťou a s obrovským vkusom zladil všetky výrazové zložky do plnohodnotného celku, nad ktorým, ako už bolo spomenuté, trónilo to úžasné a už v našom veku mnohokrát prehliadané

Každý výstup „AD SPECTATORES“ (na divákov)

je skoro vždy hra s dynamitom. No v prípade všetkých výstupov Tiny (Kristína Sihelská/ Iveta Pagáčová) na prísne strohom a jednoduchom móle bolo využitie tohto princípu – priam skvelé. Autori urobili z hľadiska mlčiace jazero, z divákov mlčanlivé ryby, ktorých chladné oči sa postupne rozpaľovali potláčaným súcitom... Fabulácia? Možno, no plne opodstatnená, pretože práve táto voľnosť – autorova – tvorcov – dovoľuje, aby aj diváci boli – voľní. S obdivom možno konštatovať, že tvorcom, na čele s Eduardom Kudláčom a pod jeho vedením, sa podarila nesmierne príjemná inscenácia, ktorú by mal vidieť každý, aby si každý

ŽENA Z MINULOSTI (Die frau von früher)

Tandem Peter Lomnický (preklad) – Eduard Kudláč (réžia) sa už s textom Rolanda Schimmelpfenniga *Predtým/potom (Vorher/Nachher)* popasoval na scéne Slovenského komorného divadla v Martine. Niet pochýb, že texty R. Schimmelpfenniga sú pre nich inšpirujúce, motivujúce, patrične slobodné na ich videnie jeho i vlastnej reality. Sú pravdepodobne jednej krvnej skupiny a to je dobré.

Dramaturgicke sa podľa videného podarilo vytvoriť pre tvorcov náležité podmienky, aby inscenácia vznikla na scéne MD Žilina a už za toto jej patrí plné absolutórium, pretože výsledok je, aspoň podľa môjho skromného názoru:

„PRIMUS OMNIUM“ (prvý spomedzi všetkých)

na súčasnej našej divadelnej scéne. Absolutórium si však jednoznačne a najviac zaslúži najmä

„QUALIS VIR, TALIS ORATIO“ (aký muž, taká reč)

Prijať absurditu objavenia sa Romy Vogtländerovej (Jana Oľhová a. h.) bolo neľahké, no akceptácia – myšlienky – podstaty – zmyslu jej príchodu bola prirodzená. Opodstatnenosť takéhoto vnímania potvrdzuje totiž tragická prepojenosť osudov a následný krutý trest v zmysle priam antickej tragédie. Fabulovanie ad absurdum? ... Nie. Toto bolo možné najst a následne aj prijať z inscenácie, ktorú v tento večer (19. 6. 2009) rozohrali na scéne MD Žilina tvorcovia na čele s pánom Režisérom Eduardom Kudláčom, prostredníctvom hercov, technikov etc.

uviedomil, že „Slovo nie je iba slovo, ale slovo je v prvom rade – SLOVO, DUŠA, OSOBNOSŤ, ČLOVEK“.

Scéna a kostýmy: Eva Rácová a. h.

Pri scénografoch a návrhárov kostýmov sa zväčša konštatuje – slušný, plnohodnotný, adekvátny, vkusný, harmonický etc. Pri pani Eve Rácovej treba uviesť o niečo viac... Skvelé! Takú účelnú, prepracovanú, skromnú, čistú a najmä opodstatnenú scénu možno vidieť iba ojedinele, a práve to sa stalo v tejto inscenácii. Je nespochybniteľné, že pracovala v úzkej súčinnosti s ostatnými tvorcami inscenácie (najmä s pá-

nom Režisérom Kudláčom a pravdepodobne aj s dramaturgičkou Zuzanou Palenčíkovou), no konečnú – výslednú podobu dodala ONA. Mólo, podľa potreby lôžko, podľa potreby diván, podľa potreby mólo na jazere... Kúpeľňa ako starozákonný „očistný priestor“... Opäť fabulovanie? ... A prečo nie? Ak materiál dovoľuje fabulovanie, vlastné fabulovanie, ktoré dáva inscenácii možno ďalší rozmer, nový zmysel či význam... To je skrátka – Schimmelpfennigova konštrukcia, ktorú si osvojili aj tvorcovia v MD Žilina a ktorú s nesmiernou radosťou a vďačnosťou treba prijať, pretože z diváka nerobia hlupáka, konzumenta, chabý zdroj príjmu, ale ho prijímajú ako plnohodnotného partnera. Naozaj na každej scéne vidieť, ako si tvorcovia v tejto inscenácii diváka vážia a za to im treba takisto vysloviť – absolútórium. Skvelé.

Z priestorových dôvodov nemožno uviesť na jej adresu všetky jej pozitíva, no minimálne dve kvalitatívne hodnoty nemožno obísť, a to najmä – biely odev – spodnička u Tiny pri všetkých jej výstupoch, čím sa zjavne stotožnila jej postava s postavou Romy, a tým nemalou mierou pomohla tvorcovi uzavrieť medzi nimi náležitú spojitost', priam až identitu...

A vysypanie stavebnicových kociek zo škatule ako symbol banálnych a nezmyselných vecí, ktoré si človek ťahá z miesta na miesto, celým svojím životom... „Svoje nezmyselné – banálne hračky.“ ... Znova fabulovanie? ... A prečo nie? Ak čo najviac ľudí – divákov nájde v inscenácii „svoje fabulovanie“, tak to je úžasné! ... Nie je práve v tom zakódovaný pravý zmysel a poslanie umenia vo všeobecnosti? ...

Hudba: Martin Burlas, Radiohead

Zmysel pre dramatickosť, napätie, ako aj jemnosť Martin Burlas zvládol výborne. Jeho kompozície prechádzajúce až do ruchov pôsobili značne emocionálne a najmä v úvodnej časti zohrali významnú úlohu, z ktorej inscenácia vyťažila patričný prospech. Fajn.

Herečky a herci

Napriek skutočnosti, že herečky a herci sú hlavným a nosným pilierom divadla, v tomto prípade – výnimka potvrdzuje pravidlo. Tvorcovia inscenácie formálne, emocionálne i obsahovo natoľko naplnili dielo na scéne (ako už bolo mnohokrát uvedené – je to zásluha najmä autora Rolanda Schimmelpfenniga, t. j. akýsi „jeho konštruktivizmus“), že miestami naozaj nebolo možné ich vnímať viac ako iba oznamovateľov určitých stavov alebo udalostí... Paradoxné je, že relatívne menšia postava Tina, v podaní Kristíny Sihelskej (alt. Iveta Pagáčová) mala možnosť ukázať aj niečo viac z kumštu. A urobila to – pekne.

Nie je preto vhodné polemizovať o postavách, o ich výkonoch, ktoré boli – v princípe dobré, pretože – zásadne nerušili vnímanie diela ako celku.

**„ULCUS TANGERE“
(dotknúť sa vredu)**

V inscenácii za tento vred možno považovať – slovo človeka, ktoré sa nám sprofanovalo, zdehonestovalo, zdeformovalo a prestalo niesť – svoj zmysel. V tejto inscenácii autor zvolil nie priveľmi šťastný a uveriteľný spôsob – návratu – objavenia sa Romy po dvadsiatich rokoch a následných udalostí končiacich sa až tragicky... No formu a konštrukciu zvolil natoľko zaujímavú, že tie negatívne faktory potlačil natoľko, že neboli zrazu podstatné. Režisérovi a jeho tímu sa skvele podarilo eliminovať určité nedostatky a vyzdvihnúť jeho otvorenú – zjavnú – a jasnú ideu, aby sme sa znova vrátili k pravým a zásadným hodnotám, ktoré robia človeka človekom, a to je aj jeho – zodpovednosť za slovo.

ŽENA Z MINULOSTI (Die frau von früher)

**„HONOS ALIT ARTES“
(uznanie živí umenia)**

Niet žiadnych pochybností, že tvorcovia v MD Žilina vytvorili plnohodnotné dielo, ktoré spĺňa aj tie najprísnejšie kritériá pre súčasnú dramatickú tvorbu, ktorá najmä v týchto časoch na Slovensku neprežíva najlepšie roky... Napriek skutočnosti, že množstvo divadelných scén na Slovensku sa priam predbieha v snahe o „zaujímavé dielo“, „šokujúce dielo“, „aktuálne dielo“... Nič z toho sa, žiaľ, nedeje. Ani na tých najprestížnejších scénach, ktoré majú nie iba vynikajúci herecký ansámbl, ale aj náležitú finančnú záležitosť.

O to príjemnejšie, prekvapivejšie a obdivuhodnejšie je konštatovanie, že na relatívne neatraktívnej scéne MD Žilina vzniklo plnokrvné, silné a úžasne pôsobivé dielo, ktoré si jednoznačne zasluhuje pozornosť, a to nie iba divadelníkov, ale najmä divákov, pretože im je toto dielo v prvom rade určené. Niet pritom žiadnych pochyb, že ani divák, ktorý si zväčša iba sporadicky nájde cestu do divadla, nebude sklamaný a určite odíde z tohto predstavenia s množstvom principiálnych otázok, upozornení, ako i pozitívnych napomenutí...

Dňa 19. 6. 2009 mala byť premiéra divadelnej hry Williama Shakespeara – Dvaja veronskí šľachtici. Z dôvodu choroby hlavného predstaviteľa bola presunutá na september a ako náhradný program bola uvedená hra Rolanda Schimmelpfenniga – Žena z minulosti. Nechcem byť cynikom, no v tomto prípade sa cítim...

**„FORTUNAE FILIUM ESSE“
(dieťaťom šťasteny)**

